

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЗОВИДОБУВНУ ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ніколаєнко М.О., студентка гр. УЕ-71,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,
mn000209@gmail.com
Бойчук Н.Я., ст. викл.,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,
natalka149@bigmir.net

Газовий ринок держави є частиною паливно-енергетичного комплексу (ПЕК). Стан ПЕК визначає рівень енергетичної безпеки країни, від якої залежить її політична та економічна незалежність. За кількістю запасів природного газу Україна посідає третє місце у Європі, володіє 5% від мінерально-сировинного запасу світу, однак щорічний видобуток українського природного газу не перевищує 2% цих запасів, що є досить низьким показником для країни з подібним потенціалом. Добуває власного газу Україна близько двадцяти мільярдів кубометрів. У 2017 році обсяг добутого газу склав 20,5 мільярда кубометрів. У відповідності до даних «Нафтогазу» у тому ж році в Україні спожили газу більше, ніж виробили, а саме тридцять один мільярд кубометрів газу [2]. Тому можна впевнено стверджувати, що попри достатню забезпеченість покладами корисних копалин, Україна є залежною від країн-імпортерів газу.

Актуальність теми зумовлена необхідністю та бажанням України здобути незалежність у газовому питанні та можливими перспективами виходу на міжнародні газові ринки як експортера енергетичного ресурсу завдяки правильному застосуванню світового досвіду та раціональному залученню іноземних інвестицій у вигляді технологій у газовидобувну галузь.

Ситуація у галузі є доволі неоднозначною. За останні 3 роки, не зважаючи на загальний приріст видобутку газу, кількість газовидобувних компаній з негативною динамікою збільшилася у 2 рази. Це пояснюється «прихованою» монополізацією ринку, на якому 90% газу видобувають 7 компаній, об'єднаних в Асоціацію газовидобувних компаній України. Це стає вагомим бар'єром для інвестування капіталу - за останній період жоден новий інвестор не зацікавився вкладанням коштів у газовидобувну галузь України.

Вирішення цих проблем ми вбачаємо у залученні іноземного досвіду й технологій у газовидобувній сфері. На сьогодні деякі компанії вже використовують іноземне обладнання у своїй діяльності, проте подібні дії лише збільшують продуктивність певної компанії, мало відображаючись на діяльності галузі в цілому, яка потребує негайного оновлення. Саме тому ми пропонуємо розглянути перспективи залучення іноземних компаній на умовах угоди про розподіл продукції (УРП) разом із впровадженням нововведень у сфері розробок вітчизняних газовидобувних технологій.

Слід зазначити, що Уряд уже почав втілювати у життя важливі для покращення інвестиційного клімату у газовій сфері дії. Уряд заявив про курс на поліпшення інвестиційного клімату у газовидобувну сферу України для залучення новітніх технологій з США, Чехії та Німеччини. Серед перших реформ у законодавчій сфері можна відмітити зменшення дозвільної документації на проведення робіт на газових родовищах. Також було прийнято рішення про децентралізацію ренти, кошти якої (5%) спрямовують до місцевих бюджетів, а отже влада на місцях отримуватиме кошти для розвитку громад, для інвестицій у соціальні проекти тощо. До 2023 року заплановано зниження ставки ренти на видобуток вуглеводнів: з 29% до 12% для свердловин глибиною до п'яти тисяч метрів і з 14% до 6% – для свердловин понад п'ять тисяч метрів. Проте чи не найважливішою новиною у регулюванні газового сектора економіки стала Концепція розвитку газовидобувної галузі України, затверджена у 2016 році та розрахована на п'ять років: з 2016 по 2020 рік. Мета Концепції полягає у визначенні умов та заходів, що дозволять збільшити обсяги власного видобутку природного газу задля зменшення залежності від імпорту енергоносіїв. Також у документі йдеться про дії щодо пожевавлення інвестування в енергетичну галузь [3]. Також хотілося б зазначити, що прогнозовані показники видобутку газу, заплановані у Концепції на 2017 рік відповідають фактичним результатам за відповідний рік. У документі зазначається про залучення іноземних інвесторів та фінансових інституцій, однак жодного слова про іноземний досвід чи технології, що, на нашу думку, має стати подальшим доопрацюванням.

Отже, держава вже реалізувала достатньо важливих змін, які дійсно збільшили привабливість інвестування у газову промисловість нашої держави. Однак на практиці це виглядає інакше: нові або вже розвідані родовища органи місцевої влади через закриті аукціони віддають приватним компаніям, за діями яких неможливо простежити, тим самим закриваючи шлях для іноземних та навіть деяких державних компаній. Саме тому першочерговим завданням ми вважаємо заборону проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами, адже за подібними процедурами джерела ресурсів віддаються тим компаніям, які мають більше грошових коштів, без жодної інформації про те, які саме дії компанія запланувала, на який строк і чи буде це вигідно галузі. Натомість слід запровадити обов'язкові курси на кожне родовище з необхідністю укладання УРП з певними «пільгами» для іноземних компаній.

Найбільш ефективним інструментом залучення іноземних інвестицій в Україну є розробка газових родовищ іноземними компаніями. Це є привабливим не тільки для іноземних компаній, але є перспек-

тивним і для нашої країни. Найкоротший шлях здобуття Україною енергетичної незалежності та розвитку країни шляхом власного видобутку газу – це застосування в період співпраці з міжнародними партнерами Угод про розподіл продукції. В документі зазначено, що інвестор зобов'язується віддавати частину продукції державі, а держава гарантує незмінність умов ведення бізнесу у випадку змін у законодавстві протягом всього часу роботи іноземної компанії в Україні [5].

Загалом УРП - це закон, що діє з метою створення сприятливих умов для інвестування, пошуку, розвідки та видобування корисних копалин у межах території України. Даний закон є найсприятливішим для обох сторін угоди, адже там чітко прописані обов'язки та права держави та інвестора: держава гарантовано отримає частку продукції, інвестор зобов'язується відшкодувати екологічні чи будь-які інші збитки, натомість держава гарантує відповідність прав і обов'язків інвестора згідно з чинним на момент укладання УРП законодавством, за винятком таких змін, що зменшують податкове навантаження інвестора або спрощують процедуру державного нагляду [1].

Проте сьогодні приватні компанії навчилися інтерпретувати УРП у корупційні схеми. Задля подальшого унеможливлення подібних дій слід змінити статті закону, що визначають проведення конкурсу інвесторів [4]. Слід конкретно визначити, хто і за яких умов, за якими правилами, з якими правами та обов'язками може входити до міжвідомчої комісії, хто буде затверджувати її склад і контролювати її діяльність, адже комісія уповноважена самостійно й індивідуально для кожного родовища встановлювати умови та правила проведення конкурсу та критерії визначення переможця. Також необхідно зазначити конкретну мінімальну частку продукції, яку інвестор зобов'язується передати у власність держави, наприклад, у розмірі 70% для державних компаній і 50% для іноземних, але із зобов'язанням для останніх на підготовку українських кадрів за європейськими стандартами та проведення консультацій щодо технологічного забезпечення виробництва, проведенням навчань тощо. Таким чином держава створить економічно вигідні умови для залучення іноземних інвестицій і технологій разом із виробничим досвідом, що є набагато продуктивнішим й результативнішим для всього газового сектору економіки України.

Отже, забезпеченість України газовими ресурсами при раціональному їх видобутку і використанні може у найближчому майбутньому надати нашій країні змогу не лише забезпечувати себе газом власного видобутку, але і вийти на міжнародні ринки на рівні із провідними країнами-експортерами. Одним з найефективніших шляхів наближення до такого майбутнього ми вбачаємо у залученні не лише грошових іноземних інвестицій, а й технологій та досвіду за допомогою удосконаленої вже наявної законодавчої бази шляхом заборони проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами й впровадження загальнообов'язкової угоди про розподіл продукції із запропонованими нами змінами, у яких буде надано привілеї на певний строк іноземним компаніям з обов'язковим навчанням та обміном досвіду щодо технологічного забезпечення виробництва. При проведенні необхідних дій та застосуванні вище перерахованих заходів газодобувна галузь промисловості невдовзі стане розвиватися швидшими темпами, що в перспективі вплине на енергонеzалежність України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про угоди про розподіл продукції»: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 44, ст.391
2. Наступні десять років Україна отримає 10% європейського ринку газу [Електронний ресурс] /Анатолій Амелін, керівник економічних програм Українського інституту майбутнього // Інформаційно-аналітичний портал «Хвиля» - 13.06.18, 10:46 - Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/nastupni-desyat-rokiv-ukrayina-otrimaye-10-evropeyskogo-rinku-gazu.html>
3. Газодобувна галузь осучаснюється. Поки що на папері. План заходів для її розвитку оновлено [Електронний ресурс] // Ліга закон / Правова картина дня – 26/10/2018 – Режим доступу: <https://ligazakon.net/lawnews/doc/en181462>
4. Через угоди про розподіл продукції Україна щороку втрачає шалені гроші [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство «УНІАН» - 12 лютого 2018 - Режим доступу: <https://economics.unian.ua/energetics/2391676-cherez-ugodi-pro-rozpodil-produktsiji-ukrajina-schoroku-vtrachae-shaleni-groschi.html>